

הימים

הירוקים

של

חיינו

חולמים ומגשימים

קטעי יומן שניכתבו על-ידי "הקבוצה האמריקאית", קבוצת נערים יהודים בדטרויט, בימים של טרם עלייה - שלהי התיכון - ימי הכשרה עצמית, רוחנית וגופנית, לקראת הגשמת חלום הציוני - בניית הארץ.

היומן מתייחס לתאריכים של סוף טבת התרפ"ז - תחילת תשרי התרפ"ח - 1929 - 1930. החל להיכתב כדו"ח על פגישות הקבוצה, שנערכו כל-פעם בבית הוריו של אחד החברים ונקטע/דעך לפני הליכתם להכשרה.

מתוך התכוננות נפשית לעלייה, התאמצו לדבר עברית, שלא היתה שפת אימם, וכך גם כתבו ביומן (להוציא קטעים מעטים שנכתבו במקור באידיש ותורגמו על-ידינו).

נציין עוד שמרבית היומן מובא ככתבו וכלשונו בעברית, ללא תיקוני "שגיאות", כדי לשמר את הטעם של ה"עברית המדוברת" של אותם הימים.

סממן אופייני להתלבטות שעברו החברים מצאנו בקטע שמופיע בסוף הקובץ (נכתב במקור באידיש ע"י אחד החברים), ממנו שאבנו את השם לכל היומן כולו - "הימים הירוקים של חיינו".

האם ימשיכו ה"ימים הירוקים של חיינו" דאו? האם לא השתנינו מאז? האם כבר התגברנו על ימי נעורינו. צריך לחפש את היציב והחיובי בחיינו, כי אז נהיה הרבה יותר מאוחדים ומבינים יותר איש את רעהו.

צריך ללמוד מהשגיאות ולהיות יותר בשלים, לא נאיבים. לחנך את המתייאשים והרומנים. היינו גוש פאסיבי, היינו נתונים להלכי רוח שונים.

צריך להמשיך בריקמה שלנו ליצור משהו חדש, ראשוני. האם זה אפשרי?

צריך לחפש פשרות, לאן פונים? על מה אנו חולמים? פנינו לעתיד.

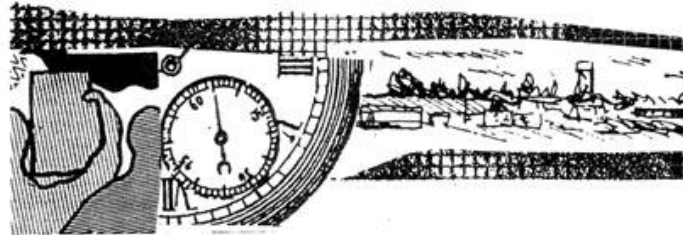

נראה שההחלטה לכתוב ספר על חיי הקבוצה לא נפלה ביום אחד. סביר להניח שהייתה מחברת בה נירשמו הגיגים ללא סדר זמן ומקום, והיא ה"בסיס" ליומן שניכתב חודשים מאוחר יותר. אפשרי גם שהיו מחברות נוספות לפני ואחרי שאבדו עם הזמן, אם בגלל בלאי, ואם בגלל שהחברים לא ראו לנכון לשמור עליהן ל"דורות הבאים". זו הסיבה שאין ביומן התחלה כרונולוגית והוא נפתח כאילו מהאמצע.

כשמשעה זמיר ז"ל, שהיה השומר האחרון על היומן הזה, הלך לעולמו, "גילינו" את היומן בעיזבונו, התודענו ליופיו, למקורותיו וחשיבותו הרבה לנו - לבנים הממשיכים.

ראינו לנכון להוציאו בדפוס ולשומרו מפני שיני הזמן שכלו בו ללא רחם.

זהו אם-כן יד ושם לחולמים באמריקה והמגשימים בארץ-ישראל "הקבוצה האמריקאית", ממניחי היסוד לקיבוץ רמת יוחנן.

עלייתי ארצה - משה זמיר

אומרים שהקבוצה שלנו היתה הקבוצה האמריקאית הראשונה המאורגנת ב"החלוץ" שעלתה לארץ. היינו כולנו ילדי אירופה שבאו לארה"ב בגיל שמונה, עשר. גרנו בדטרויט.

כאשר נירקם אצלנו רעיון העלייה היינו כולנו בראשית, באמצע, או בסוף לימודינו בתיכון. כאשר התאספנו לא היתה באמריקה תנועה של "החלוץ" או תנועה של נוער מאורגן. יותר מאוחר התארגן בניו-יורק הסניף הראשון של ה"שומר-הצעיר". איך התארגנו?

בנוסף ללימודים בבית-ספר-תיכון, למדנו גם בבית-ספר עברי "תלמוד-תורה". היה לזה צביון דתי, אבל מאוד ליבראלי ואינני זוכר אפילו אם חבשנו כיפה בתוך הכיתה, אף-על-פי שהיה שם בית-כנסת. היו בבית-ספר זה מתנכים ומורים אחדים יוצאי ליטא ורוסיה שהיו ציונים ועברים בלב ונפש. הם שהחזירו בנו את האהבה לארץ, ליהדות וכל מה שקורה בלאום ובארץ.

אחד המחנכים ב"תלמוד תורה", בשם חגי, היה ממנהיגי "פועלי-ציון" בעיר (בנו חי בקיבוץ עין השופט). הוא היה מנהיג ממש. כאשר צריך היה לנאום או להופיע בפני ציבור, הוא היה עושה זאת. הוא זה שהחזיר בנו את הקשר לארץ-ישראל. חוץ מהוריו ומהוריו של אפרים מלמד, שאר ההורים של הקבוצה לא היו קשורים לארץ-ישראל העובדת.

היה זה ב-1927. באחד הימים ניגש אלי מאיר בן-צבי וסיפר לי שהתארגנו שלושה בחורים במטרה לעלות ארצה. היינו בני שש-עשרה - שבע-עשרה. אני הייתי הרביעי. ככה התארגנה הקבוצה, וזאת הודות לחינוך שקיבלנו בבית-ספר זה.

לא ידענו שום-דבר. לא ידענו מה לעשות ואיך להתכונן לעלייה. לא חשבנו שצריך כבר לעלות אלא שיש לסיים קודם את כל לימודינו. הדבר הראשון שעשינו היה הרבה חינוך עצמי. היינו מתאספים פעמיים בשבוע בבית אחד החברים ולומדים: היסטוריה, ספרות עברית או שאחד החברים הירצה על נושא מסוים.

כך זה נמשך עד 1929. בשנה זו בא המהפך המחשבתי והרצון לעלות ארצה. המהפך היה קשור במאורעות 1929 בארץ. הגיעו מברקים בהולים מאת בן-צבי: "הצילו!". היה הרושם כי הגיע קץ ליישוב בארץ. יצאנו לרחובות בהפגנות ובתהלוכות והחלטנו שצריך לנסוע. הדבר הראשון – הקמנו קופה משותפת. התחלנו לחשוב איך לנסוע. כתבנו מכתבים, יצרנו קשר עם דובקין בפולניה (מי שהיה מזכיר "החלוץ" העולמי). בידינו היה מכתב בו הוא מבטיח לקבלנו תחת חסות "החלוץ".

עד אז לא היתה לנו הודמנות להיפגש עם אנשים מהארץ. בשנת 1929 התחלנו לחפש קשרים. ניפגשנו עם גולדה מאיר, עם יוסף ברץ, שמואל דיין וקולר (חבר גבע) אשר באו לאמריקה בשליחות מפא"י וההסתדרות כדי לאסוף כספים.

נפגשנו עימם בבואם לדרוויט. בשבילם היה זה משהו מיוחד ותמוה: אנשים צעירים באמריקה הרוצים לעלות לארץ-ישראל.

ידענו שברצוננו לעלות ארצה ולהצטרף לקבוצה, אבל לא ידענו בדיוק מה זה ומה לעשות לקראת העלייה. הצטרף אלינו חבר נוסף, ברל, שהגיע לאמריקה רק שנתיים-שלוש קודם מפולניה, שם היה בתנועת-נוער (הוא חזר אחר-כך מהארץ לאמריקה). הוא סיפר לנו מה זאת תנועה ציונית וכי צריך לקבל הכשרה לחיי עבודה, בעיקר לחקלאות.

בחורף 1929 עברנו קורס מרוכז של שלושה חודשים בבית-ספר חקלאי גבוה. היינו כבר 11 איש. למדנו חקלאות וכל אחד בחר לו ענף מסויים. אחרי שגמרנו קורס זה חיפשנו דרך לצאת לעבודה מעשית בחקלאות, להכשרה. באמריקה לא היה קיים מוסד "הכשרה" כפי שהיה באירופה. היו

בניו-ג'רסי איכרים יהודיים בעלי-חווה. התקשרנו עם יהודי כזה, בעל-חווה חקלאית בשם שקלובר. הוא היה אנרכיסט, אבל הסכים להיכנס איתנו לשותפות. הוא נתן את האדמה, האיננוטאר והזרעים, ואנחנו את העבודה. ביבול התחלקנו.

עבדנו שם כל הקיץ של שנת 1930. הצלחנו לא רע, אבל זאת היתה שנת המשבר בחקלאות בארצות-הברית וחלק גדול מהיבול היינו צריכים לזרוק לים. הפסדנו את הכסף שהרווחנו בשותפות, אבל למדנו לעבוד ורכשנו קצת ניסיון.

החוזה התפרסמה ברבים וכל עסקן מהארץ, שבא לניו-יורק, בא לראות את הפלא של הכשרת חלוצים בארה"ב. בזמן שהותנו בה יצרנו גם יותר קשרים עם אנשים מהארץ.

חזרנו לדטרויט לחודשיים-שלושה והתכוננו לעלייה. לא היה לנו די כסף. ההורים נתנו קצת, השאר אספנו בעצמנו.

מרים בלנק-נוסדורף, שבאה מהארץ ללמוד, החליטה לקצר את לימודיה והצטרפה אלינו.

ב-5 בדצמבר שנת 1930 עלינו על האונייה "ווסט לנד" בניו-יורק. כמוכן שערכו לכבודנו מסיבת פרידה, כתבו בעיתונות, ב"פארווערטס" ועוד וכן הופיעו צילומים שלנו. חלק מההורים באו מדטרויט להיפרד מאיתנו.

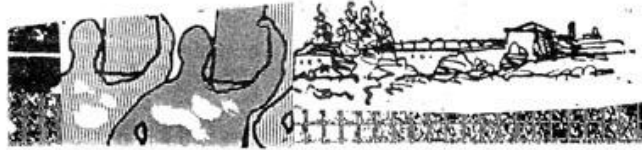
הקציבו לנו חמישה סרטיפיקאטים והיינו אחד-עשר איש. חמישה חברים "התחתנו" ואני הייתי "תייר". הפלגנו לשרבורג, צרפת. היתה זאת אוניית פאר והיה שם גם מטבח "כשר" וטבח מיוחד לכך. היות והיינו היהודים היחידים באונייה, ניצלנו את המטבח הכשר וקיבלנו אוכל מיוחד כפי שרצינו.

משרבורג נסענו לפריז ולמרסיי, שם עלינו לאונייה "מרט פשה" בדרכנו לאלכסנדריה.

ב-22 בדצמבר 1930 עלינו באלכסנדריה על רכבת לתל-אביב. בתחנה הישנה של תל-אביב חיכו לנו גולדה מאיר ומשה שרתוק (שרת). גולדה לקחה אותנו לביתה ואחר-כך לבית העולים ברחוב העלייה, שם ניפגשו עם עולים מארצות אחרות.

היינו שם חודש ימים. טיילנו בארץ, בעיקר ברגל, חיפשנו מקום שנוכל להצטרף אליו. בדרך טיולנו הגענו גם לגניגר, שם ישבה "קבוצת הצפון". הקבוצה מצאה חן בעינינו ונשארו שם. מאוחר יותר הקימה קבוצת הצפון את רמת-יוחנן.

ד' באדר א' התרפ"ז

האסיפה היתה בביתו של מיכאל. חברים אחדים אחרו ולכן בידח בעל הבית, את אלה הקודמים, בנגנו לפנייהם על תיבת הנגינה. תיכף כשבא מאיר (הוא היה האחרון) התחלנו את האסיפה. מיכאל הרצה על דברי-ימי-ישראל בימי בית-שני. כל ההרצאה היתה מבוססת על ההיסטוריה לפי קלאוזנר ומיכאל השתדל להוציא משם את כל העובדות אשר יש להם איזו שייכות לתחיית הארץ, ביחוד בתקופת אלכסנדר ינאי.

לפי קלאוזנר נמצא כי ארץ-ישראל הצמיחה בזמן ההוא תבואות ממינים שונים כגון - חיטה, שעורה, כוסמת, שיבולת שועל, שיפון ודוחן, אבל רוב עושרה של הארץ נמצא גם אז בפירותיה היפים - הענבים אשר ביהודה, מהם יצא יין המשובח שנודע לתהילה בכל העולם, והזיתים אשר בגליל, שנתפרסמו גם הם בחוף-לארץ על-ידי שמנם הטוב, ועוד פירות מהרבה מינים כמו - תאנים, רימונים, חרובים, אתרוגים, שזיפים, דובדבנים ואפרסקים.

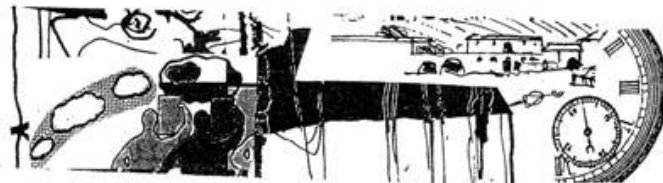
החיים בזמן ההוא היו ממוצעים. אף-על-פי שלא נמצאו בארץ הרבה עשירים, גם עניים לא היו. רוב האנשים היו איכרים העובדים בעצמם את האדמה ומוציאים ממנה לצורך ביתם. היו גם הרבה דייגים שהתיישבו סביב לים-כנרת. לא חסרו גם בעלי-מלאכה שונים, ציירים, סופרים, סוחרים וכו'.

הרצאת מיכאל היתה ארוכה וכשהגיש, תיכף אחרי גומרו, תפוחים אחדים לאכילה, התנפלו עליהם כחייתו יער, כי רעבים היינו. בין-רגע לא נשאר אף תפוח אחד. מיכאל ניחם אותנו כי מרתפו מלא תפוחים כאלה ובכל-זאת לא זו ממקומו להגיש עוד, כי הבין היטב שאם אפילו יוציא את כל המרתף, לא יספיק לנו.

עוד רגע והבית נתמלא שירה. שרנו על בטן רעבה, אך מי ישים לב לזה כשהמרתף אשר מתחתנו מלא תפוחים. שרנו רגעים אחדים, והינה קרה המקרה אשר הפליא אותי מאוד. ברל היה הראשון לחדול מלשיר (והלא הוא החזן שביננו). מיד נודעה לי סיבת הדבר. זה כבר הרבה זמן שברל הגה ללמדנו את הריקוד על-פי השיר "הבה נגילה", ועתה מצא את ההזדמנות הנכונה להוציא את מחשבתו לפועל.

העבודה היתה קשה, אך אחרי התאמצות יתרה מצד ברל הצליח שנוצא כולנו יחד בריקוד ולא נתבלבל בתורת האומנות היפה. אז, כבר היינו כולנו יגיעים בעבודה רבה ולא יכולנו לעשות מאומה מלבד לאכול. לכן, גמרנו את הערב בשירים אחדים, שהחזקים מתאמצים לומר, נתנו שלום למיכאל ורצנו בשארית כוחותינו אל בית האכילה הקרוב.

משה "זמיר"

והינה אני יושב וקורא - לעיתים קרובות אני מוריד את הספר ומביט בשעונו - "מדוע זה אחרו פעמיהם?" מתפלא אנוכי בשימי את השעון בכיסי. עוד פעם אני מתחיל לקרוא, כלומר אני מנסה לקרוא, אבל רק בעלמא היא, ללא תועלת. מרגע לרגע הנני שוקע ושוקע, מטע ומטה, עד שהנני נשקע כולי במחשבותי... וכמלאכים קטנים ורכים עפות וטסות המחשבות לנגדי. הנני מנסה לחוטפן אבל בלי הצלחה.

ככה הייתי תלוי בין עולם ההווה הקר לבין עולם החלומות. "גלינג-רינג" ארוך ממלא פתאום את החדר וקול פסיעות גסות, עולות במדרגות, נשמע. קופץ אני ממקומי, משפשף את עיני ויוצא אל הדלת, ובמתניות מלאכותית אני פותח.

"הה! ברוך הבא! דוב חליאסטרע איז דא" - "שלום" - "שלום" - אפרים, ברל, משה ומיכאל נכנסים, פושטים את מעיליהם, מרימים את הכסאות ממקומם ומביאים אותם לאמצע החדר. אוי לי! שכחתי להגיד לכם שהיום יש לנו "אסיפת קבוצה" בבית ח' האריסון.

כשהחברים מתיישבים מתחילה האסיפה לאט לאט, בלי הרגשה עצמית ובלי שימת-לב החברים (גלאט אזוי). בינתיים הוצע מר יוסף מלאכי-אמותקי לאגודה, ומפני שכמעט כל החברים ידעו את רצונות מלאכי אמותקי הוא נתקבל בתור חבר רישמי לתוך האגודה.

מויכוח לוויכוח הגענו לתוכנית הערב. התוכנית היתה הבאת פרובלמה לשם ויכוח על האגודה על-ידי ח' האריסון. השאלה הייתה אם ארץ-ישראל תיבנה על יסוד אגריקולטרי, כלומר על עבודת האדמה, על-פי עיקריו של א. ד. גורדון, זרם מהעיר אל המרחב הגדול, אל השדות רחבי הידיים וחיי הטבע.

אפשרות שניה - ארץ-ישראל תיוסד על בסיס אינדוסטריאלי-תרבותי על-פי עיקריו של לודוויג לואיס דאהן. הוויכוח היה כעין השוואה של המבטים המתנגדים של אלו השניים. בקצרה - השאלה היתה "חיים פאסיביים" או "חיים אקטיביים" של עם-ישראל בארץ-ישראל.

לפי א. ד. גורדון הגיע הזמן שעם-ישראל יהיה אות ומופת לכל הגויים שבתבל ודוגמא לחיים הנורמאליים. הגיעה השעה בה יהיה האדם נקי מחטא "אדם כנגד אדם". הגיע הזמן של "וחיתתו חרבותיהם לאיתים וחניתותיהם למזמרות". לחיות בשלום. הגיע הזמן של התרוממות האדם מתוך האטמוספירה שלו, להיות איש הטבע וממילא "איש התבל". הגיע הזמן לשאיפה ל"האדם העליון" של נייטשה. לא יהיו עוד התנגשויות אדם עם אדם, ושלוש נחת הרוח ישלטו אז בעולם.

בניגוד לזה מביע לודוויג לואיס דאהן, בספרו "איזראעל", בהגיגות רב, שהחיים הינם חוויה שלימה. נאמר שעם-ישראל, עם קטן בהשוואה ליתר העמים, הינהו כבר בארץ. ניח שהצלחנו להושיב על אדמתנו כשלושה מליון יהודים, היושבים תחת גפנם-ותחת תאנתם, וחיים חיים נורמאליים ופרודוקטיביים – אבל מה עושה עם-ישראל ביחס לעולם? כמה מתחשב העולם עימו? איכה שופטים את עם-ישראל בין האומות? שופטים תמיד רק ביחס לתועלת שעם מביא לעולם.

האם יתחשבו בעם-ישראל כמו שמתחשבים בליטאים או בצ'כוסלובאקים? ניח שעם-ישראל חי בשלווה – יש לו משורר לאומי, אבל המשורר הזה אינו עולמי. יש לעם-ישראל ספרות משלו, ורק משלו. איזו תועלת יביא עם-ישראל לעולם? מי מבטיח לנו שלא נהיה עם קטן ואפסי כמו הליטאים? גם הם יושבים בשלווה על אדמתם, גם להם יש משורר לאומי. מה שעושים בליטא נוגע מעט מאוד לאנגליה או לאמריקה, מפני שהעובדות הן כל-כך קלות-ערך עד שאי-אפשר להכיר אותן.

בטוח אני שעם-ישראל יש לו שאיפות יותר נעלות ויותר גדולות מחיים כאלו. לכן לודוויג לואיס דאהן מציע שעם-ישראל בארצו ימשיך את חייו האקטיביים, שארץ-ישראל תיבנה על בסיס אינדוסטרי כדי שגם אנגליה וגם אמריקה יוכלו להתחשב בה. אל-נא נשכח שארץ-ישראל היא המעבר בין שלושה קונטיננטים, חלקי תבל.

צריכים אנו להתיישב בארצנו ובמקום להתמסר לחייו האפאטיים של המזרח, להמשיך את חייו המערביים – להכניס למזרח את הטוב שבמערב ולמוג אותם ביחד, לברוא קולטורה מזרחית-מערבית או עברית חדשה. זאת תהיה המתנה הגדולה הנוכחית של עם-ישראל לעולם – קולטורה מזרחית-מערבית.

אף-על-פי שאנו, חברי הקבוצה, חיווינו דעתנו נגד רעיונו של ל.ל. דאהן, בכל-זאת התפתח ויכוח חשוב על השאלה הזאת.

האסיפה נסגרה אף-על-פי שהוויכוח לא נגמר. באמת לא יכולנו להגיע לידי הסכמה ומסקנה. על נושא כזה אי-אפשר כמעט להתווכח מפני המשפטים הקדומים במוחי החברים.

אחרי שירה ואכילת "טייגאלך" נתפרדו החברים והלכו לשלום הביתה. אשמורת נסגרות, מתחננות לשינה. אט, אט נסגרות עיני ועוד פעם עפות התמונות לפני. מנסה אני לתופסן אבל איני יכול. וככה התמסרתי בעקשנות, אבל במתיקות, לשינה המתגברת.

ח.מ.ה.

כמדומי שבין כתבי טולסטוי יש סיפור על איש אחד שבא אל צייר ידוע לשאול את חוות דעתו על תמונה שצייר. הסתכל הצייר לרגע בתמונה ואמר: "אכן, זו היא עבודה יפה, אבל דבר קטן חסר פה". תיכף, מידי דבר, הוציא עפרון מכיסו והוסיף לצייר שירטוט אחד. וראה פלא! השירטוט היחיד הזה, שינה את כל מראה התמונה, הכניס בה חיים חדשים, נתן עצמיות מיוחדת אשר לא נמצאה בה לפני-כן. אותו הדבר קרה גם-כן באסיפה של כ"ה באדר א' אשר עליה כתב מיכאל - "אכן זאת היתה אסיפה". גם עד כאן היו לנו אסיפות טובות, גם עד כאן היו לנו תוכניות מצוינות, אבל באסיפה הזו נוסף "השירטוט" אשר נתן לה צורתה המיוחדת.

כל האסיפות עד כאן היו אסיפות של הכנה, כלומר הכנה לעבודה בעתיד. אבל מיום היווסד הקבוצה לא נעשה עוד שום-דבר בעד הדרישות היומיומיות. אף-פעם עוד לא יצאנו בתור אגודה לעזרת פועלי ארץ-ישראל ואף-פעם אחת עוד לא השתתפנו בתור קבוצה באיזה מפעל לאומי.

באסיפה הזאת, מתוך התוכנית, נודע לנו על המצב הרע של פועלי ארץ-ישראל, נודע לנו גם-כן כי הם מחכים לעזר, והחלטנו לעזור. לפעול! לא בעתיד כי-אם תיכף ומיד. זהו מה שהלהיב אותנו, מה שנתן לנו את אותה התרוממות הרוח אשר לא כל אחד זוכה בה...

איזה רוח שמחה נחה עלינו, שמחה בלי ידיעה, שמחה אשר מילאה את כל חדרי ליבנו והתפרצה החוצה. "שירטוט" חדש נוסף בחיי הקבוצה.

משה "זמיר"

"כי תלך בדרך ישרה וכבושה, יש ותבוא פתאום, מתוך היסח הדעת, אל משעול צר ואפל, וחרוד תחרוד כולך.

אילן כפוף-קומה ושבור-בדים יעמוד לפניך, ערירי במשעול. אף-אם תמשיך את דרכך הלאה, ככביש הגלוי והרחב, תתעכב זמן-מה ליד הערער במשעול, ואולי תשהה אצלו זמן רב. כי הרבה יש לו, לערער, לספר לך. הטה אוזניך ושמע. אך קודם שתשמע לו הבט וראה: גידולו פרא, צמרתו פרועה, צונחת לארץ מכובד שרעפים, גיזעו מתעקל כמו אחוז עווית ועפאיו, מוכי הברקים וחשופי העדיים, שלוחים כלפי המרחב השוקט כמחאה אילמת. קמטי קליפתו ונחשי שורשיו מעידים בו כי נפתולים רבים נפתל על קיומו וגידולו. צעיר עודנו, אולם לא הוד ולא הדר לו. ברכת ה' אינה שורה עליו...

בעבור רוח קלה על-פני השדות, יתלבטו ענפיו ויצלפו על גופו. שירה אחת לו, שירת האובד, והיא המרחפת על חלומות הצער שלו, בין בשעה שיחלום על עצמו ובין שיחלום על אחרים."

ככה מתאר דא פרידמאן את הסופר הנווד והאומלל י.ח. ברנר, אשר בעדו הוקדשה האסיפה הזאת ביום ראשון.

משה "זמיר"

ב' באדר שני התרפ"ז

התאספנו בביתו של מאיר. חברים אחדים אחרו לבוא בשעה שלימה ומלחמה עזה התפרצה בין שני המחנות הצעירים - המקדימים והמאחרים. גבורות-עצומות הראו במלחמת מילים זו, אך יותר מכולם הצטיין אפרים אשר אך פתח את פיו והיה כמעין המתגבר... ומי יודע מה היה סוף דבר לולא התרנו ברל, העומד תמיד על המשמר, שנחלד מ"התבשל" פן ייחר גרונו ולא נוכל להתחיל את האסיפה. אז, ורק אז, התיישבנו מסביב לנקודה, כלומר מסביב לבעל התוכנית, והתחלנו בעבודה.

Handwritten text in a cursive script, likely a historical document or manuscript. The text is written on lined paper and is partially obscured by a dark, irregular border on the left side. The script is dense and appears to be a form of shorthand or a specific dialect. The text is arranged in several paragraphs, with some lines starting with a small mark resembling a cross or a similar symbol. The overall appearance is that of an old, possibly damaged, manuscript page.

משה פתח בהקדמה קצרה על ברנר הסופר ורעיונותיו. אחרי גמרו, קראנו מתוך הספר על ברנר וחייו בארץ-ישראל. נפלא הדבר עד כמה חביב היה האיש האומלל הזה, אשר לא תואר ולא הדר לו, על כל אלה אשר ליבם יימשך אחרי היופי, הגבורה והרעננות. בשאלות החיים הכי חשובות לצעיר העברי עסק ברנר בכל יצירותיו, דמי ליבו הפצוע הם שהיתו לו שביל מיוחד בספרותנו.

בכל דבר הוא רואה קודם-כל את אפסותו ואת כיעורו. הוא גם משתדל לעורר עליו את שימת ליבנו, על-כן אין פלא שאין אנו שומעים אף-פעם קול צחוק בכתביו המרובים. בעולמו של ברנר אין צוחקים. יותר מדי מעיקה שאלת החיים. היד הקשה של הגורל האנושי ממיתה בו כל רגש חדווה.

לאמיתו של דבר אחד הוא גיבורו של ברנר בכל יצירותיו, רק שמו ומראהו ישתנו בהתאם לכל השינויים הבאים בחייו הוא. ובאמת, גם שמות הספרים הם רק שמות תחנות ידועות אשר יתעכב בהם ברנר במשך כל נדודיו הרבים, בין בגוף ובין במחשבה. תחנתו הראשונה של ברנר היא "בחורף".

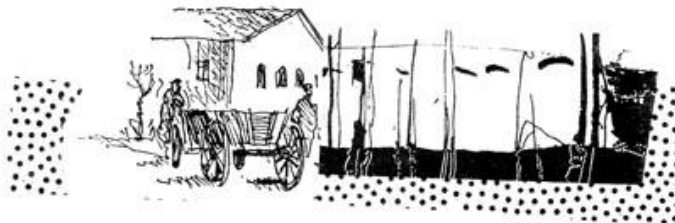
בסיפורו זה, הראשון, מופיע ברנר בדמות גיבורו ירמיהו פיארמן המכונה "אובד עצות". לירמיהו זה יש רחשי רעיונות אבל שום קביעות אין לו עוד. הוא עודנו ספקני ביותר ואינו מאמין לא בכוחות עצמו ולא בכוחות האומה. הוא מרגיש בליבו צורך חזק לשינוי המקום, והוא משנה אותו, אבל לא רק את מקומו הוא משנה, כי יחד עם זה באים גם שינויים כבירים במהלך רעיונותיו. הינה נראה לנו עוד פעם אותו האדם, פיארמן, בהתעכבו להינפש קצת מדרכו הארוכה בתחנה הנקראת "סביב הנקודה".

כן, אותו האדם אך כולו השתנה. אין לו עוד אותו הפיקפוק התמידי של "אובד עצות". הוא כבר מצא נקודה מרכזית בחייו וממנה הוא מושפע לאין-קץ.

אברמסון, כלומר פיארמן בשינוי שמו, נעשה ציוני ולהב, מאמין בחוזקה בכוחותיו ובכוחות האומה. הנה הוא מתרוצץ בחדרים וקורא בהתלהבות "אשרי האיש הנולד בתקופה זו, בדור התחייה". אבל התלהבות זו לא ארכה הרבה. יצר הרע של האינדובידואליות חתר בו עמוק מתחת להיכל הלאומיות. אהבת אישה צדה את לב אברמסון והשאלה מי קודם למי, הלב האומה או הלאום ללב, מילאה את כל מחשבותיו ולא נתנה לא מנוח.

האינדבידואליות והעבריות, בשאלה זאת, אשר מקורה היה באברמסון, לא חדל ברנר לעסוק כל ימי חייו. כמו ברדיצ'בסקי, הגיע גם הוא למסקנה של סינטזה בין שני כוחות אלה. הניסיון של סינטזה זו, שלא עלה יפה בידו, חשוב עד מאוד הוא. חשוב שראשית הוא נותן סיפוק זמני להרבה יחידים-תועים ושנית כי מוציא את בני הדור מחיי הרוח שהורגל בהם ומשתדל לחברם אל הקרקע.

לאומיות זו היא בניגוד להשקפה הלאומית המקובלת ותולה את כל תקוותיה באישיותו של היחיד העברי. הוא רואה את הגאולה לא בהצלחתו של הכלל אלא בשיחורו של הפרט. בשיחורו של הפרט תבוא ממילא הצלת הכלל וגאולת העם. על-כן שונא ברנר כל-כך את הציוניים הרישמיים העובדים בעד הצלת הכלל לפני שישחררו את נפשם הם.

אבל תורת היחיד הגמורה אצל ברנר הרי היא רק שאיפה יפה. המעשה הכביר הוא הקשר שמקשר את אותו היחיד הישראלי של ברנר אל הכלל העברי. כברדיצ'בסקי, כן ברנר, אינו יכול לשכוח את ציבורו וכפעם בפעם יפנה אליו וידבר בו. יש גם שבגבור בו התשוקה להאמין בכוחות היוניים של עמו הוא אומר: "אילמלא הייתי רואה אותכם רוכשים לכם ארץ מולדת בכל יכולתכם, אז בוודאי שאני, הלא ציוני, את שולי מעילכם הקרועים מעבודה הייתי מנשק, מנשק בכל אופן, בין אם אמונה בנצחונכם ובין אם בלעדיה".

ברנר בא לארץ-ישראל. אבל לא ברנר הסופר כי-אם ברנר האיש הפשוט. אין שום חג ואין קבלת פנים, כי בסתר הוא בא לארץ. לא ביפו, העיר הסואנת ירד הסופר העברי, כי-אם בחיפה, הכפר הערבי. לעבודה התגעגע האדם הגדול, לעבודה ממשית, עבודת אדמה. ברנר נעשה פועל בחדרה. חופר בורות פשוט. בראשונה לא הכירוהו. הזמן עובר והוא מסתגל לחייו החדשים, הוא שמח. סוף-סוף מצא מרגוע לנפשו. אבל הימים האלה אשר היו הימים היותר מזהירים בחיי הסופר האומלל, לא ארכו הרבה. עובדים חדשים באו לחדרה וסודו נתגלה. ברנר אינו יכול להישאר עוד בקולוניה. הוא נפרד מהמקום אשר מצא בו מנוחה לזמן קצר ובא ירושלימה. פה תוקף אותו עוד-פעם אותו היאוש המר של "אובד עצות", ואין שום פלא כי רק מיאוס וכיעור הוא רואה פה. חיים שפלים, אנשי "חלוקה", תורה שנעשתה למסחר... וקדשה היא ירושלים.

אחרי גמרו את התיוור הוא שב עוד פעם ליפו ושם הוא מבלה את אחרית ימיו הקצרים בעמל, עבודה ועזרה לטובת הכלל.
בשנת 1921, בפרעות שהיו ביפו, נקטעו חייו של הסופר הצעיר י.ח. ברנר בידי השודדים הערבים, בסרבו לעזוב את האכסניה בה התגורר.

משה "זמיר"

בחדר כבר שלט החושך. רק העששית אשר מעל לראשו של משה זרקה אור כהה מסביב. הצללים כנראה יגעו ממשחקם העליו ויעמדו בלי נוע על הכתלים. לרגע הכל מת. רק התיק-תק של השעון נשמע מהחדר הסמוך. פתאום מישוה הדליק את החשמל. אור בהיר השתפך בכל הבית. הצללים נסו לכל עבר. החכירה נתעוררה. חלף זמן קצר ותיכף עברנו אל החלק השני של תוכנית הערב. יוסף נשא לפנינו נאום קטן על "התקופה שאנו חיים בה". כל הנאום, אף-על-פי שקצר היה, היה מלא עניין. הוא הראה כי עלינו לשמוח על-כי צעירים אנחנו ותהיה לנו עוד הזדמנות לקחת חלק אקטיבי בכל המתרחש בעולם היהודי.

אחרי הנאום הוא קרא לפנינו שיר אשר כתב בעצמו. שם השיר הוא "בראש האומה". האסיפה נסגרה בשירים אחדים, וכולנו מיהרנו הביתה, כי השעה היתה מאוחרת.

משה "זמיר"

אכתוב כאן בקיצור נמרץ את רשימות האסיפה שדיברתי בה על הגיאוגרפיה של ארץ-ישראל. זה כחודש שהאסיפה הזאת נקראה, ועד היום לא בא לידי הפנקס הזה שאוכל להכניס בו את הרשמים החדשים של האסיפה. במשך החודש נשכחו הפרטים ורק דבר אחד נשאר בזיכרוני - שאני הרציתי על איזה נושא. לולא היתה התוכנית עיקר האסיפה היה רושם כל האסיפה מטשטש וכלה.

נושא הרצאתי היה האקלים של ארץ-ישראל. תחת הנושא הזה באו ראשי הפרקים האלה: טמפרטורה, תמורות פתאומיות במזג האויר, הלחות והגשמים - זמניהם והשפעתם על הצומח והחקלאות, הרוחות, הטל, שמי ארץ-ישראל ומצב הבריאות בארץ.

כשהגענו לסעיף זה בחייו של ברנר נפסקה פתאום האסיפה והחלטנו להמשיך את התוכנית באסיפה הבאה. זאת היתה הפעם הראשונה שיקרה דבר כזה בחיי הקבוצה. בוודאי גרם לזה מזלו הרע של ברנר שלא עזבהו עוד, כי אומלל היה ברנר בחייו ואומלל הינה גם אחרי מותו. ואפילו בקבוצתנו...

האסיפה נפסקה גם כי אחדים מאיתנו רצו לראות את בן-עמי, המשחק הידוע, בשחקו ב"מהעולם ההוא" של ברקוביץ'.
תיכף אחרי עזובינו את הבית התחרטנו על המקרה, אבל כול יחמנו: "אסיפה יש לנו בכל שבוע ובן-עמי הלא אינו בא אלינו אלא אחת בשנה".
וכך נפרדנו.
ובכל אותו ערב לא פסקתי מלחשוב על מזלו הרע של ברנר.

משה "זמיר"

ט' באדר שני התרפ"ז

חמימות רכה נשבה בבית. צללי הערב השתעשעו על הכתלים. בחדר שדרה דממה. בחצי עיגול ישבו חברי הקבוצה וחיכו לקולו הנעים של מר זמיר. בתוגה חרישית המשיך להקריא על חייו האומללים של י.ח. ברנר. בקול מתאונן מתמרמר ברנר על המצב הרע השורר בירושלים: "טוב לי ואלך להיות פוחז בפאריז הסואנת, או הולך לילה בלונדון הרועשת, מהיות בין אחי המשתפלים".

אבל לא ברנר הוא האיש שיזיח את עמו בצרה, ובמקום זה הוא הולך ליפו ומתחיל לכתוב מאמרי תעמולה בעיתונים, בהם הוא חושף את המכה הנרקבת בחיים החברתיים של יהודי "החלוקה" – רוב יהודי ירושלים. המצב הזה גורם לו שבר-לב והוא חולה. מוכרח הוא לעזוב את יפו, עיר הספרות, ולנסוע להתרפא לעין-גנים.

שמה נפגש ברנר הפסימיסט עם א.ד. גורדון האופטימיסט ואבי דת העבודה. בישיב הזה רואה ברנר את התגשמות האידיאל שלו והוא מושפע הרבה ממנו. זה עוזר להטבת מצבו הנפשי והגופני. במשך זמן-מה הוא מבריא, הוא מתחיל בתיווך בקולוניות, מתעניין בעסקי כל עובד ועובד, כותב בעיתונות מהחיים הממשיים של העובד הארצי-ישראלי. הוא גם מקבל על עצמו שורה שלימה של הרצאות והוא מתעכב בכל הישובים ומרצה על השאלות החשובות הנוגעות בחייהם הפרטיים של העובדים.

"סדר שלישי!" "יום העובדים!" "הבימה!" "הכוח!" כולם כמו נידברו פה-אחד לבקר אותנו בזמן אחד, והימים שבין פסח ול"ג בעומר נהפכו לנו לימי חג וקבלת אורחים.

והאורח הראשון היה חג הפסח.

הלילה היה ליל אביב. הלבנה הזכה שטה לה בים של תכלת ומילאה את כל היקום באור לבן. אלפי רבבות של כוכבים הזהירו על פני כיפת הרקיע. רוח קל נשב ומילא את האוויר בריחות אביב נעימים. בחוץ דומייה, אבל דרך החלונות הפתוחים של אחד הבתים מתפרצת החוצה שירה חזקה וקולות חדרוה של לבבות צעירים המפריעים את הדממה. ויודע העובר הבודד כי החלוצים יחוגו את סדרם.

ובבית, השולחן ערוך והכל מתוקן ל"סדר": מצה, מרור, ארבע כוסות, זרוע וחרוסת, ביצים ושאר ירקות. מיטת ההיסב אף היא מוכנה. עוד רגע ומאיר יעלה למלך. עוד רגע, והוא יושב על כיסא, כולו עוטה לבנים, והמלכה, חנה, אף היא תשב (משמאלו) וגם יתר בני המלך יתיישבו מסביב לשולחן וה"סדר" יתחיל. השתייה כדת, השירים הולכים ומתגברים, והלב הולך ומתרחב. ואז בא משחק האגוזים עד עלות השחר. ככה חגגנו את "הסדר השלישי".

"יום העובדים"

את האורח הזה התאמצנו להביא זה כבר זמן רב ולא עלה בידינו, כמעט שנתייאשונו, ופתאום הוא בא בעצמו. ביום קיץ חם (כראוי לאורח נכבד) נתאספנו במקום המיועד, חילקנו את החומר ונפרדנו זוג זוג למחוזו. כל אותו היום (וגם הלילה) שוטטנו בחוצות דטרויט, אחד נושא פרחים, השני קופסא, וקיבצנו כסף בעד התאחדות העובדים שבארץ-ישראל. עמלנו לא היה לשווא. בכל העיר ניקבצו ביום ההוא כ-700\$. ואנחנו, כלומר קבוצתנו, מעט מ"החניכים" ושני זוגות מ"יהודה-הצעיר" (אגודה שיש בה כשתי מאות איש), הבאנו אל הסכום הזה כ-150\$. תקוותנו לעזור בעזרה ממשית את העובדים בארץ-ישראל נתקיימה.

"הבימה"

כמה דאב ליבנו בקוראנו, בימים האחרונים, במודעות כי עוד מעט ו"הבימה" תעזוב את המדינה ולנו עוד לא הייתה ההזדמנות לראותה. אבל "לא ינום ולא יישן שומר ישראל" ובערב אחד בא אפרים במרוצה אל

בית הספר ופניו נהרו. מיד נודע לנו כי הוגד לו בסוד ש"הבימה" באה אל דטרויט. לא עבר זמן רב והסוד הזה כבר נתפשט בכל תפוצות העיר. כל אחד כבר ידע כי "הבימה", המוסקבאית הידועה, תציג בדטרויט שני מחזות - את "הגולם" ואת "חלום יעקב". כמובן שהצטערנו על כי לא יציגו גם את "הדיבוק". בכדי להינקם על מעשה עוול שכזה, החלטנו לראות את שני המחזות שיציגו גם יחד. מה גדלה עוד שמחתנו בהיוודע לנו, בהמשך הצגת "הגולם" (אף הפעם בסוד), כי עלה בידי המתעסקים לעכב את "הבימה" לעוד הצגה אחת של "הדיבוק". הסוף, כשעזבנו את האולם בפעם האחרונה, וכששמנו את ידנו אל הכיס, נודע לנו כי ריק הוא... אבל אני, רק אחת אוכל להגיד, כי לו גם הכפילה "הבימה" את מספר הצגותיה, גם אז לא הייתי חוסך מלראות אף אחת מהן, ומובטחני שזו היא גם דעתם של חברי הקבוצה.

"הכוח"!

"הכוח" - כוח ומוח! קריאה זו לא סרה מפינו אף לרגע במשך כל זמן ההתחרות במשחק כדורגל שהיה בין קבוצת משחקים של מייסיגן לבין "הכוח", הקבוצה היהודית הוויגאית. ואמנם לא לשווא ניחר גרונו. הלא ניצחנו. כלומר "הכוח". או יותר טוב - היהודים ניצחו את הנוצרים במשחקם הם, במשחק אשר עד לפני שנים אחדות היה זר לנו. בעוזבי את מקום המשחק הירחתי על מקרה בלתי רגיל זה, דבר אשר מעולם לא היה עולה על דעת זקני, ובאתי אל ההחלטה כי -
עם ישראל חי!

משה זמיר

התאספנו בביתו של מיכאל. יען כי שום דבר לא הוכן בשביל האסיפה דיברנו על העבודה המחכה לנו במשך תקופת הקיץ. הוחלט שבטרם נתחיל את התקופה החדשה נעשה סיכום של כל עבודתנו, מהתחלת הקבוצה עד היום, ובוה לסיים את תקופת החורף. הוחלט גם שרוב האסיפות הבאות יהיו במקומות שונים בחוץ, וששבביל זה יש צורך בקניית אוהל. אפרים (הגזבר שלנו) לקח על עצמו למצוא עד לאסיפה הבאה את המחיר של אוהל ביוני. האסיפה נסגרה בשירים אחדים בשעה מוקדמת.

משה זמיר

